

Modern, klasik ve Türkiye

HASAN BÜLENT
KAŞGARCİ

Yüzyıllardır Türkiye'den Avrupa'ya gelen herkes, 'bunlar neden böyle ve burada, biz neden

böyle ve buradayız?' sorusuna yanıt aradı. Yanıtların büyük bir bölümü, çözümü teknoloji ve ekonomi ekseninde gördü. Türkiye'nin Avrupa'yla karşılaşmasının nedenleri düşünülürse bu doğaldı ve bu yaklaşım yeni bir ideoloji doğurdu: Pozitivizm. Artık dünya, toplum ve insan bilimsel gerçeğin içinden algılanıyor, her şey müdahale edilebilir ve değiştirilebilir bir şey olarak görülüyordu. Bu, en geniş anlamıyla modernleşme ve Avrupa demektir. Çünkü, modernleşmenin en önemli gerçeği olan yercilleşme (sekülerleşme) ayakları üstüne dikiliyor ve insana dönük yeni bir inanış başlıyordu. Dünya, Rönesans ve Aydınlanma felsefesinde olduğu gibi insan merkezli bir anlayışla tanımlanıyordu. Bu yanılla, Türkiye'nin, ne kadar 'modern' olduğu bir yana, moderniteyi ve Avrupa'yı bir varoluş biçimi ve 'ideoloji' olarak benimsediği kesindir. Fakat, Türkiye'nin asıl sorununun ortaya çıktığı nokta da budur. Çünkü, Türkiye, bu yoldan modernleşmeye başlamış ama bir türlü modern olamamıştır.

Spekülatif bir biçimde söylemek gerekirse modernleşme teknolojik dönüşüm süreci, modern olmak ise onun sindirilmesidir. Birincisi modernitenin ideolojik hale getirilmesi, öteki, bir ideolojinin modernleştirilmesidir. Birisi teknolojiktir öteki kültürel modernleşmeyi teknolojik düzeyde benimseyen ve kabullenen Türkiye, onu kültürel düzeyde yeterince sindirmemiştir. Yaşadığı tüm çelişkilerin altında bu vardır ve bu aslında bilinen bir şey. Üstelik, buradan bakınca Türkiye'nin kolay olanı başardığı, fakat zor olanı henüz yapamadığı varsayılmaktadır. O yanlıştır. Çünkü bir toplumun teknolojik değişimi aynı zamanda kültürel bir değişimdir. Türkiye de teknolojik değişimin iç anlamını günlük hayatına ve düşünme biçimine yansıtarak bunu yaşamıştır. Hatta, bu anlamda bir dinsel dönüşüm bile geçirmiş, adeta dinin 'protestanist' bir yorumuna gitmiş, onu bile yeni dünya görüşünün içinden okumaya ve yorumlamaya başlamıştır. Dinsel eğilim ve yorumlar bile modernist bir ideolojinin dışında kalmamaktadır. Dolayısıyla aslında bir kültürel değişim de yaşamıştır Türkiye ve bu anlamda zor olanı geride bırakmıştır. Ama her şeye karşın bir eksik var. Avrupa'yla olan ilişkilerde ve onun üstünde düşünmek gerekiyor.

Bu, Türkiye'deki 'klasik' eksikliğidir denebilir. Açıklaması belki o kadar kolay değil, ama şu söylenebilir: Avrupa denilince akla gelen temel imge, klasiğin imgesidir. Bu, çok büyük bir bölümüyle antik Yunan ve Yahudi, Hıristiyan metafiziği ve mitolojisinden beslenen bir kültürdür. Neredeyse tek parça bir 'madde'dir denebilir. Yerellik, sanıldığı gibi onu farklılaşmaya götürmemiştir. Tersine, onun yerleşikliğine olanak sağlamıştır. Müzikte, edebiyatta, görsellikte gerçek budur.

Türkiye henüz işte bunu oluşturamamıştır: O klasiğe eklemelenmemek. Bu, elbette, o klasiği aynen üretmek gibi zaten olanaksız bir şeyi istemek değildir. Söylediğim o klasik düşüncesinin içselleştirilmesidir. Bu da ancak bir toplumun kendi klasiğini yaratmasıyla mümkündür. İnsanın 'kendisi' olarak yapabileceği tek şey de budur. Ama onun için önce belli bir kültür birikimine sahip olmak gerekiyor. Çağdaşlık oradan ve elbette teknoloji temelli olarak üreyebilir.

Buradaki eksiklik sadece Avrupa kültürünün yansıtılması değil. Türkiye kültürü reddediyor. Bu doğal ve anlaşılabilir bir şey: Çünkü, öylece, salt teknolojik kaynaklı olacak biçimde 'modernleşmenin ideolojisini' yaşıyor Türkiye. Oysa klasikle bütünleşmiş Avrupa düşüncesi 'ideolojinin modernleşmesi'dir. Türkiye, her şeye rağmen, bir Avrupa sorunu yaşıyorsa, artık yapması gereken budur.